

IKAR

Narodené
v
Auschwitzi
ANNA STUART

Príbeh pôrodnej asistentky inšpirovaný skutočnými udalosťami

ANNA STUART

Narodené
v
Auschwitzi

Preložila Jana Seichertová

IKAR

Anna Stuart
THE MIDWIFE OF AUSCHWITZ

Copyright © Anna Stuart, 2022
Translation © 2024 by Jana Seichertová
Slovak edition © 2024 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-9432-5

*Túto knihu venujem pamiatke Stanisławy Leszczyńskiej
a všetkých ľudí, ktorí sa rovnako ako ona nevzdali nádeje
ani v najtemnejších dňoch holokaustu.*

PROLÓG

APRÍL 1946

Všade sú postieľky. Zaplňajú veľkú miestnosť s drevenou podlahou, ktorou sa rozlieha ozvena mojich krokov, a z každej sa na mňa upierajú detské oči. Nie je v nich nádej, lebo novorodenci ju ešte cítiť nedokážu, ale istý druh túžby, ktorá preniká hlboko do mňa a nenapína iba struny môjho srdca, vystreľuje mi až do maternice. Prešlo už veľa času odvtedy, čo som v nej nosila dieťa, no ten pocit zrejme nikdy celkom nezmizne. Azda každé dieťa, čo som porodila, vo mne zanechalo kúsok pupočnej šnúry, vďaka ktorému sa veľkým detským očiam vždy podarí roztopiť moje srdce. Asi ma rovnako ovplyvnili aj všetky deti, ktorým som za dvadsaťsedem rokov ako pôrodná asistentka pomohla na tento svet.

Urobím niekoľko krokov a ocitnem sa uprostred miestnosti. Postieľky sú jednoduché a staré, ale vyzerajú čisté a bezpečné. V jednej sa rozplače dieťa a vzápätí ženský hlas spustí nežnú, upokojujúcu uspávanku. Plač razom stíchne a zostane len hudba. Rovnako ako všetko v tejto veľkej miestnosti, ani ona návštevníka neoslňuje, ale cítiť z nej lásku. Usmejem sa a prebudí sa vo mne plachá nádej. Možno som konečne našla miesto, ktoré tak dlho hľadám.

„Si pripravená?“

Obrátim sa k Ester, ktorá otáľa vo dverách. Prstami pevne stíska drevenú zárubňu natretú nabiele a oči má veľké ako siroty tu vnútri.

„Nie som si istá,“ prizná Ester.

Vystriem k nej ruku.

„To bola hlúpa otázka. Nikdy nebudeš pripravená, ale prišla si sem a to stačí.“

„Čo ak to nie je...?“

„V tom prípade budeme hľadať ďalej. Pod!“

Potiahnem ju dopredu a uličkou medzi postieľkami k nám zamieri hlavná sestra s prívetivým úsmevom na tvári.

„Takže ste to zvládli. To ma veľmi teší. Dúfam, že cesta nebola príliš náročná.“

Neubránim sa roztrpčenému úsmevu. Dnešná jazda autom sem bola jednoduchá, ale predchádzali jej roky naplnené bolesťou a utrpením, ktoré by som nepriala naozaj nikomu. Išli sme po tmavej, špinavej ceste a skončili sme na tomto zanedbanom mieste, kde sa nádej pomaly vytráca. Pri putovaní sme veľmi zoslabli a nie som si istá, ako dlho jedna alebo druhá ešte vydržíme kráčať ďalej.

Žena sa zatvári chápavo. Položí mi ruku na rameno a prikývne.

„Zlé roky sú už preč.“

„Dúfam, že máte pravdu.“

„Všetci sme stratili príliš veľa.“

Pozriem na Ester, ktorá váhavo zamierila k postieľke najbližšie k oknu. Sedí v nej dievčatko s blond vlasmi, jemné kučierky lemujú vážnu tváričku, zaliatu snečným svetlom. Zbadá prichádzajúcu Ester a pozviecha sa na vratké, ale odhodlané nožičky. Ester rýchlo prekoná posledné metre a vystrie dľaň k postieľke. Dievčatko prestrčí svoju rúčku cez drevenú mrežu a moje srdce sa pri pohľade na ňu zlomí – v posledných rokoch sme videli

priveľa mreží a plotov, zažili primného segregácie a rozdeľovania.

„To je ona?“ vyhrknem.

„Má podobné tetovanie, aké ste opísali.“ Žena pokrčí rozpačito plecami.

Podobné. To nestačí. Srdce mi sklamane klesne a zrazu ja nie som odhodlaná. Náhle chcem, aby sa tá tmavá, špinavá cesta kľukatila ďalej, lebo kým cestujeme, máme nádej.

Stoj! túžim zvolať, ale slovo mi uviazne v hrdle, pretože Ester už siaha do postielky, vyberá z nej dieťa a túžba na jej tvári je väčšia než na tváričkách všetkých týchto úbohých sirôt dohromady. Je načase dozvedieť sa pravdu. Zistiť, či sa dajú naše srdcia vyliečiť.

PRVÁ ČASŤ

LODŽ

1

1. SEPTEMBRA 1939

ESTER

Hodiny na Katedrále svätého Stanislava odbili poludnie. Ester Abramsová si vďačne sadla na schody pod nimi a nastavila tvár slnku. Slabými lúčmi jej zohrievalo pokožku, ale už prichádzala jeseň a kameň, ktorého sa dotýkala spodnou stranou stehien, ju nepríjemne chladil. Chvíľu uvažovala, že si vyzlečie kabát a sadne si naň. Lenže bol nový a kúpila si ho v nepraktickom svetlomodrom odtieni (jej mladšia sestra totiž vyhlásila, že zvýrazňuje farbu jej očí), takže by sa mohol ľahko zašpiniť.

Ester sa začervenala. Naozaj to bola pochabá kúpa, ale Filip chodil vždy krásne oblečený. Neobliekal sa výstredne, no starostlivo – krajčírsky učeň mal len o trochu viac peňazí než študentka ošetrovateľstva –, a svoj odev nosil hrdo. Aj to ju na ňom zaujalo v ten aprílový deň, keď si prvý raz sadol na vzdialenú stranu schodov, a odrazu cítila, že jej telo sa prebúda k životu ako puký kvetov na neďalekej čerešni. Pravdaže, hneď sklopila zrak na pirohy, ktoré jej matka ráno zabalila na obed, no vôbec nevníkala chutnú plnku z húb a kyslej kapusty.

Odvážila sa naňho letmo pozrieť, až keď sa zdvihol na odchod. Už si ho vedela predstaviť – dlhé, štíhle telo, ktoré by pôsobilo takmer nemotorne, keby nekráčal tak cieľavedo-

me; sako z hrubej látky, ale s elegantným strihom; jarmulka s bohatou výšivkou na okrajoch mu pevne sedela na hlave. Pásla sa na ňom očami, kým sa nečakane neobzrel. Ich pohľady sa do seba zakliesnili a Ester zaplavil nepredvídaný pocit. Uvedomovala si, že by to mali byť rozpaky, ale v skutočnosti cítila... radosť.

Nasledujúci deň prišla zavčasu, naplnená vzrušeným očakávaním. Hodiny na veži odbili poludnie, ale na schodoch sa neobjavil mladý muž, iba krivkajúci starec v klobúku stiahnutom príliš hlboko do tváre, opierajúci sa o palicu. Ponáhľala sa pomôcť mu, čiastočne preto, že by to od nej očakávala matka, a sčasti v nádeji, že keď sa vráti na svoje miesto, mladý muž tam už bude sedieť. Ibaže nesedel a Ester sklamane klesla späť na schod a nahnevane zahryzla do bagelu, akoby úbohé pečivo mohlo za to, že mladý muž neprišiel. Až keď zjedla viac ako polovicu, zrazu si uvedomila, že objekt jej záujmu sedí na rovnakom mieste ako včera. Mlčky žuval svoj vlastný obed a vyzeral ponorený do novín, lenže keď naňho pozrela, zakaždým sa jej zdalo, že namiesto čítania upiera pohľad stále na rovnaké miesto.

Šesť dlhých dní jedávali na opačných stranách schodov, zatiaľ čo Lodžania sa so smiechom pretískali tlačenicou, ktorá zvyčajne panovala na Piotrkowskej ulici pod nimi. Ester si každý deň celý čas v duchu nacvičovala vety, ktoré jej vždy bolestivo uviazli v hrdle, keď sa ich pokúsila vysloviť. Napokon medzi nich vstúpila neznáma žena a hlasno mľaskla. Ktovie, čo ju rozhorčilo, lebo keď obaja zdvihli zrak, už vchádzala do kostola a oni si uvedomili, že namiesto na ňu hľadia rovno na seba.

V Esterinej mysli sa rozkrútili všetky múdre, starostlivo nacvičené vety, ale tvrdohlavo odmietali vyjsť z úst. Napokon utrúsil hlúpu poznámku o počasí a ona mu odpovedala ešte bezduchejšie. Usmiali sa na seba, akoby práve absolvo-

vali najmúdrejšiu debatu v dejinách ľudstva, očividne si aj on pripravil iné vety. Vyslovili však prvé slová a ďalšie im už prichádzali na jazyk ľahšie a čoskoro... Niežeby sa priamo rozprávali, lebo ani jeden nebol veľmi výrečný, ale vymieňali si jednoduché fakty o svojich životoch.

„Páči sa mi tvoja jarmulka,“ poznamenala Ester. „Má krásnu obrubu.“

Neisto sa jej dotkol. „Ďakujem. Sám som ju vyšíl.“

„Žartuješ?!“

Začervenal sa a ona si všimla, že aj keď má tmavé vlasy, jeho oči sú rovnako modré ako jej.

„Učím sa za krajčíra. Šijem prevažne saká, nohavice a košele, ale väčšmi sa mi pozdávajú...“ Dotkol sa lemu svojej jarmulky. „Môj otec im hovorí zbytočné ozdoby. Neschvaľuje to. Myslí si, že vyšívanie je pre ženy.“

„Ty predsa vyšívaš tak krásne, určite sa mýli.“

Krátko sa zasmial hlbokým smiechom.

„Ďakujem. Myslím si, že oblečenie by malo odrážať osobnosť.“

Ester si potiahla svetlomodrý kabát, keď si teraz spomenula na tú poznámku, ktorá ju prekvapila. Vychovali ju v presvedčení, že oblečenie by malo byť upravené, čisté a skromné. Nikdy jej nenapadlo, že by mohlo prezrádzať aj niečo iné ako dobrú starostlivosť o domácnosť.

„Povedz mi viac,“ vyzvala ho a on jej vyhovel. Odhalil jej svoju dušu a Ester by tam bola najradšej presedela celé popoludnie, ale na obed mala len polhodinu a hlavná sestra bola veľmi prísna. Ak sa omeškali čo len o minútu, celé popoludnie museli vylievať nočníky pacientov, a hoci ju lákalo zostať s mladým krajčírom, rodičia za jej ošetrovateľské vzdelanie draho zaplatili a musela im to vrátiť svedomitým štúdiom. Lúčilo sa jej s ním veľmi ťažko a v to popoludnie pracovala tak roztržito, že by mohla pokojne aj vylievať

nočníky. Filip však prišiel aj nasledujúci deň a potom ďalší a Ester si tie poludňajšie polhodiny cenila ako najkrajšie drahokamy z ruských baní. Kde bol teda dnes?

Úzkostlivo pozrela na Piotrkowskú ulicu. Možno ho zdržali v práci alebo sa stala nejaká nečakaná udalosť. Dnes ráno vzduch doslova bzučal napätím, ľudia boli nervóznejší než zvyčajne a predajne plnšie. Všetci okoloidúci niesli tašky napchaté potravinami, akoby sa báli, že by sa mohli v obchodoch zázračne minúť. Predavači novín kričali hlasnejšie než v iné dni, ale v posledných mesiacoch toľko ráz počula všetky tie desivé slová – nacisti, Hitler, invázia, bomby –, že im už nevenovala pozornosť. Aj keď schod ju dosť chladil, panoval krásny jesenný deň a nikto by isto nemohol spáchať niečo strašné pod takou modrou oblohou.

Konečne ho zbadala, ako sa preplieta medzi ľuďmi tlačiacimi sa pred mäsiarstvom. Chcela vstať, ale potom si to rozmyslela. Takto sa stretávali už tri mesiace, na schodoch Katedrály svätého Stanislava obedovali čoraz bližšie pri sebe, zatiaľ čo kvety na čerešni nahradili plody, listy stmavli a na okrajoch zhrdzaveli.

Rozprávali sa a s každou vymenenou informáciou ich sebadôvera trochu vzrástla. Už vedela, ako sa volá – Filip Pasternak. Pravdaže, vyskúšala, ako by to meno znelo spolu s jej – Ester Pasternaková. Keď však to isté urobila jej mladšia sestra Lea, oborila sa na ňu, aby nebola smiešna. Učil sa v uznávanej krajčírskej dielni svojho otca, ktorý ho vôbec nešetril, ale jeho to údajne tešilo (čo mu celkom neverila) a rodičia od neho ešte neočakávali, že sa ožení, lebo „mal pred sebou veľa práce“.

Pri tejto informácii sa ich rozhovor zasekol. Ester sa napokon zmohla na poznámku, že do rodinného podniku má zjavne čím prispieť. Filip sa pochvale vďačne usmial, ale potom nezvyčajne nevrlym tónom dodal, že otcovia nema-

ju vždy pravdu. Obaja sa previnilo rozhladli okolo seba, či niekto nepočul ich rúhačské reči. Vtom hodiny na veži odbili polhodinu a obaja vyskočili. Ester mala popoludní vylievať pacientom nočníky a vymieňať plienky, ale celkom na to zabudla, lebo v hlave jej vírili spurné myšlienky.

Bola si istá, že rodičia ju považujú za príliš mladú na vy-daj alebo aspoň príliš oddanú ošetrovateľskej práci. Ak k nim však mala byť spravodlivá, posledné dva roky opakovala, že muži ju nepríťahujú a pravdepodobne ju nikdy zaujímať nebudú. Matka sa vždy chápavo usmiala, čo Ester zakaždým nahnevalo, no teraz jej spomienka na ten úsmev priniesla útechu. Niežeby medzi nimi padla zmienka o manželstve alebo dokonca o večeri či prechádzke v parku, alebo o čomkoľvek okrem obeda na schodoch Katedrály svätého Stanislava. Tento ich malý rituál pripomínal celkom prázdnu bublinku, ktorú sa obaja zdráhali prepichnúť zo strachu, že potom im už nič nezostane.

„Ester!“

Zavolať jej meno ponad hlavy chodcov. Práve prichádzala električka a Ester sa zľakla, mala totiž pocit, že sa chystá prebehnúť tesne pred ňou. Napriek tomu, že mal v očiach divý pohľad, zastal a nechal ju prejsť. Na niekoľko trýznivých sekúnd Ester zmizol z očí, keď však električka s rachotom odišla, prebehol cez koľaje a znovu na ňu zavolať. „Ester!“

Vstala. „Filip. Je všetko v poriadku?“

„Nie! Vlastne so mnou áno, ale nie so svetom, Ester, nie s Poľskom.“

„Prečo? Čo sa stalo?“

„Nič si nepočula?“ Zdvihla jedno obočie a on sa dlaňou plesol po čele. Pobavilo ju to a takmer sa zasmiala, no tváril sa príliš ustarane, preto to neurobila. „Pravdaže nie, inak by si sa ma nepýtala. Prepáč.“

Stál dva schody pod ňou a ich pohľady sa prvý raz ocitli v jednej rovine. Ester sa zadívala hlboko do jeho očí. Bola taká znepokojená, že ani nepocítila rozpaky.

„Neospravedlňuj sa, Filip. Tak čo sa udialo?“

Vzdychol si.

„Nemecko nás napadlo. Wehrmacht sa valí cez naše hranice a nikto z nás nie je v bezpečí.“

„Budeš musieť ísť bojovať?“

„Možno... ak vôbec dáky boj bude. Blížia sa rýchlo, Ester. Mieria do Krakova a Varšavy.“

„Aj do Lodže?“

„Ktovie, ale zrejme áno. Sme priemyselné mesto a Nemci obľubujú priemysel.“

„Nemajú však radi Židov.“

„Nie,“ súhlasil Filip. „Počul som, že niektorí už odchádzajú. Zbalili svoje zlato a mieria na východ.“

„Aj tvoja rodina?“

Pokrútil hlavou. „Otec neopustí svoju dielňu za nič na svete. A aj keby to urobil...“

Zarazil sa a zadíval sa Ester hlboko do očí.

„Čo keby to urobil?“ povzbudila ho.

Videla, že zdvihol bradu a oči mu stmavli od náhleho odhodlania.

„Aj keby to spravil, ja by som s ním neodišiel. Nie bez teba.“

„Bezo mňa?“ zhíkla, ale už ju držal za ruky a kľáčal pred ňou, nešikovne balansujúc dlhými nohami na úzkych schodoch.

„Ester Abramsová, preukážeš mi tú veľkú česť a staneš sa mojou manželkou?“

Ohromene naňho zažmurkala. Mala pocit, že všetci ľudia ženúci sa po Piotrkowskej ulici náhle zastali a obrátili sa k nim. Dve staré ženy ťahajúce fúrik s nákupnými taškami

sa na nich zvedavo zadívali. Jedna na ňu žmurkla a povzbudivo prikývla. Ester znovu pozrela na prítiažlivého muža pri svojich nohách.

„Ja...“

„Toto je vojna, Ester. Len čo som to počul, predstavil som si vojakov, zbrane, nepriateľa pochodujúceho do nášho mesta a myslel som iba na jedno – že by som ťa mohol stratiť. Zrazu mi pripadalo smiešne, že som toto leto každý deň premárnil dvadsaťtri a pol hodiny bez teba, a uvedomil som si, že ďalšiu polhodinu by som už nezniesol. Takže, Ester, súhlasíš?“

„Či sa za teba vydám?“

„Áno.“

„Áno!“

Slovo jej vyletelo z úst a vzápätí dvíhala Filipa zo zeme. Vzal ju do náručia, pritisol pery na jej a Ester myslela iba na to, že aj ona už premárnila priveľa času. Od šťastia sa jej zakrútila hlava a v ušiach sa jej hlasno rozbzučalo, akoby Boh prikázal všetkým anjelom spievať. Ak to naozaj urobil, mal vybrať lepší zbor, lebo ten zvuk pripomínal skôr zavýjanie než anjelský spev. Až keď sa od Filipa napokon odtiahla, uvedomila si, že to je praskanie sirény leteckého poplachu, ozývajúce sa z hrdzavých starých reproduktorov rozmiestnených na ulici.

„Rýchlo!“ Filip ju chytil za ruku a ťahal hore schodmi do katedrály. Vtom jasnú modrú oblohu nad nimi preťali dve tmavé a hrozivé nemecké lietadlá. Ester zrazu nevedela, či prežíva najšťastnejší alebo najhorší deň svojho života.

Vtedy ešte netušila, že túto otázku si bude v nasledujúcich temných rokoch klásť zas a znova.

2

19. NOVEMBRA 1939

ANA

Rodičia priviedli najprv Filipa a potom zapýrenú Ester k chupe a pod krásnym baldachýnom ich obrátili tvármi k sebe. Ana Kaminski chytila manžela za rameno. Postupne sa upokojila a s úsmevom sledovala snúbencov, ako si hľadia do očí a zjavne sa tešia, že spoja svoje životy. Vďaka Bohu, že sem dnes prišla. Dostala pozvánku, no dlho váhala. V päťdesiatich piatich rokoch už možno začínala byť nervózna, ale naozaj si nebola istá, či si Boh želá, aby sa zúčastnila na židovskom obrade. Bartek, nech ho Boh požehná, sa z jej obáv vysmial.

„Pravdaže si praje, aby si videla mladých ľudí, ako oslavujú svoju vzájomnú lásku. Okolo nás víri teraz priveľa nenávisť, aby sme mohli premárniť takúto príležitosť. Práve naopak, mali by sme ju uchopiť oboma rukami, bez ohľadu na to, v akej budove sa ten obrad koná.“

Mal pravdu a Ana sa za svoje váhanie zahanbila. Židia boli vážni, láskaví a úctiví ľudia a to by si mali ceniť najmä vo svete, kde vnucovanie svojej vôle iným sa už stávalo zákonitosťou. Odo dňa, keď nacisti vtrhli do Poľska a jej milovanej krajine vnútili svoje prísne pravidlá aj zvrátenú ideológiu, prešlo dva a pol mesiaca a ona nenávidela každý jeden deň. Túžila vynadať všetkým tým samolúbym voja-

kom, ktorí sa prechádzali po jej meste, menili dopravné značky a zavádzali nové zákony bez ohľadu na poľské zvyky, tradície alebo aspoň zdravý rozum a obyčajnú slušnosť.

Ježiš ju učil nastaviť druhé líce, ale nacisti ich fackali po oboch naraz a bolo ťažké odpustiť urážku, keď ich zasypali ďalšími desiatimi. V takýchto chvíľach si pripadala skôr ako kresťanka zo Starého zákona – túžiaca po ohni a hneve – než z Nového zákona, čo bolo možno ironické vzhľadom na to, kde sa nachádzala.

Rabín spustil tajomnú pieseň, ktorej tóny sa odrážali od namaľovaných stien, a Ana sa rozhládla po synagóge. V čase príchodu svadobných hostí sa chodníky ligotali od námrazy, ale cez vysoké okná už prenikali dnu slnečné lúče a dopadali na zlaté stĺpy aj ostatný nábytok, takže celý interiér doslova žiaril. Musela uznať, že synagóga sa dosť podobá na ich milovanú Katedrálu svätého Stanislava. Chytila Barteka pod pazuchu a v duchu mu zase poďakovala, že ju presvedčil, aby sem prišli. Za celú jeseň sa ani raz necítila taká pokojná ako teraz.

Pozorne sledovala Esterinu mladšiu sestru Leu, ako s nevestou sedem ráz obchádza ženícha. Na sladkej tvári mala vážny výraz a oči upierala na zem, ale možno skôr zo strachu, aby nestúpila sestre na sukňu, než z úcty k Bohu. Ana si spomenula na ten pocit. Od jej vlastnej svadby s Bartekom prešlo už dvadsaťtri rokov, no ešte vždy ju jasne videla v mysli. Brali sa v roku tisícdeväťstošestnásť a takisto uprostred veľkej vojny, ktorá mala ukončiť všetky vojny, ale to sa nestalo. Z nejakého dôvodu do toho zase spadli a arogantné mocnosti po oboch stranách úbohého Poľska znovu pustošili ich usporiadané mestá a dediny. Prečo im nemohli dať pokoj? Rusko a Nemecko celé storočia pozerali na Aninu vlasť ako na korisť, ktorú si môžu medzi sebou rozdeliť – až do roku tisícdeväťstoosemnásť, keď Poľsko znovu získalo

zvrchovanosť. Lenže teraz ich susedia opäť napadli – s tankami a obrovskými delami.

Ana sa zachvela a nasilu sa sústredila na radostný obrad. Ester naposledy obišla svojho ženícha a zastala pred ním. Filip nežne uchopil okraje vyhrnutého závoja a zase jej ním zahalil tvár, aby dal najavo, že miluje nielen telo, ale aj dušu svojej nevesty. Táto chvíľa bola požehnaním, oslava čistej lásky uprostred strachu a pripomienka, že nech nenásytne mocnosti bojujú o čokoľvek, príslušníci národa, ktorý si tak nešťastne podrobili, chcú jednoducho pokračovať vo svojich životoch – uzavrieť manželstvo a založiť si rodinu. Vari existovalo niečo vzácnejšie než deti?

Ana inštinktívne siahla po svojej licencií pôrodnej asistentky, ktorú vždy nosila v starej plechovke od zubného prášku vo vrecku kabáta. Nikdy nevedela, kedy ju zavolajú k pôrodu, a úradným dokladom o vzdelaní najrýchlejšie uistila rodiacu matku, že vie, čo robí. V tomto meste bola pôrodnou asistentkou už dvadsať rokov a neraz ju k pôrodu odvolali z večere, posedenia s priateľmi, alebo dokonca z divadla. Pri nečakanom prerušení predstavenia zakaždým zmeravela a čakala na nevyhnutné oznámenie: „Pôrodná asistentka Kaminski, prídte do foyer, prosím.“ Bartek si vždy vzdychol, ale potom ju odovzdane pobožkal na čelo, kým si brala kabát aj malú tašku s vybavením, ktorú všade nosila so sebou, a zamierila do noci.

Jedna jej malá časť ľutovala, že neuvidí koniec hry, no len čo prišla k rodiacej žene, vopred napísanú, často banálnu drámu nahradilo vzrušenie zo skutočnej, ktorá sa odohrávala rovno pred jej očami. To bola výsada jej práce. Pri pomáhaní dieťaťu na svet sa jej vždy zmocnil pocit, akoby sledovala znovuzrodenie Ježiša Krista, a únavu vystriedala radosť z pohľadu na ten zázrak. Čo zmohli zbrane a tanky proti takej jednoduchej, ale zásadnej transformácii?

Ana sa zadívala na Ester a pokrútila hlavou nad plynutím času. Táto krásna mladá žena, stojaca pred ženíchom, patrila medzi prvé deti, ktoré Ana priviedla na svet. Práve skončila štúdium na vysokej škole pre pôrodné asistentky vo Varšave a ešte vždy nechápala, že jej dovolili pracovať bez dozoru skúsenej kolegyne. Za úsvitu prišla do Ruthinho čistého domu, kde ju schúlený na prahu a nervózne poťahujúci z fajky privítal jej manžel Mordechaj. Len čo ju zbadal, vyskočil a chytil ju za ruky.

„Vďaka Bohu, že ste tu. Potrebuje vás. Moja Ruth vás potrebuje. Postaráte sa o ňu, však? Dozriete, aby sa jej nič nestalo?“

Bľabotal ako dieťa a Ana cítila, ako na ňu dolieha váha jeho lásky. Celé jeho šťastie v ten deň ležalo v jej rukách... Tie ruky, pripomenula si, vycvičili na najlepšej vysokej škole pre pôrodné asistentky v Poľsku. Preto sa rýchlo pomodlila k Pánu Bohu a ponáhľala sa za ním dnu.

Ukázalo sa, že splniť Mordechajovi želanie nakoniec nebude až také ťažké, lebo mladú a silnú Ruth duchaprítomná matka prinútila stisnúť zuby a tlačiť, keď jej to Ana prikázala. Malá Ester sa zdravá narodila hodinu po Aninom príchode a Mordechaj ju zasypal slovami vďaky. Uistila ho, že celú prácu odvieďa jeho manželka, a potom mu uvoľnila miesto pri jej posteli. Novopečený otec zovrel Ruthinu tvár do dlaní, nežne ju pobožkal a opatrne si od nej vzal dieťa, akoby to bol najväčší poklad na svete. To dieťa bolo teraz ženou.

Ana pozorne počúvala Ester, ako silným, čistým hlasom sľubuje Filipovi vernosť až do smrti. Tvorili rozkošnú dvojicu, obaja sa tvárili hanblivo a zároveň odhodlane. V Ester videla niečo zo seba. Dievča bolo pre prácu ošetrovateľky zjavne zapálené a Ana dúfala, že aj jej sa raz podarí skĺbiť časovo náročné povolanie s rodinnými povinnosťami. Pozrela

na Filipa, ktorý pyšne stál vedľa svojej nevesty a odriekaval manželský sľub. Jedinou výhodou bleskovej okupácie bolo, že mladých mužov ešte nepovolali do zbrane, a tak sa tu Filip mohol ocitnúť so svojím družbom Tomazom po boku. Ktovie, či sa ich napokon nerozhodne povolať nenásytná Ríša. Azda Hitler nie je taký šialený, aby žiadal od svojich nepriateľov bojovať za jeho ciele, takže Ester si možno udrží svojho ženícha doma.

Niežeby ten chudák mohol pracovať. Mesto Lodž totiž začlenili do Ríše a pred dvoma týždňami nemecký veliteľ zakázal Židom pôsobiť v textilnom a kožiarskom priemysle – zákon zo dňa na deň pripravil o prácu takmer päťdesiat percent Lodžanov. Filipova výučba za krajčírca sa razom skončila a jeho otec musel odovzdať svoju milovanú dielňu veľkému Nemcovi s tučnými prstami a bez štipky talentu.

Obyvatelia mesta budú po tomto nezmyselnom rozhodnutí isto chodiť horšie oblečení. Prasatá poverené riadením Lodže zatiaľ vydali rozkaz o pracovnej povinnosti pre úbohých Židov a vyrhli ich z domovov a kancelárií, aby mohli ničiť poľské pamätníky, zametať chodníky a vymieňať dopravné značky. Ana len nedávno prešla okolo dvoch mužov, ktorí otvorene plakali, keď z Piotrkowskej ulice strhali pôsobivé staré tabule a nahrádzali ich novými s nápismi *Adolf-Hitler-Strasse*. Nacisti vystrájali vo všetkých štvrtiach ich mesta to isté: starobylé názvy ulíc na tabuliach preškrtili a prepísali ich arogantnými nemeckými. Ani jeden dobrý Poliak nebude nové názvy používať, ale aj tak na domoch svietili a ustavične ich dráždili.

A potom tu boli pásy na rukávoch. Ten rozkaz vydali len pred niekoľkými dňami: všetci Židia musia nosiť žltú pásku širokú desať centimetrov a rovno pod pazuchu, aby im spôsobovala čo najväčšie nepohodlie. Zjavne sa vrátili do stredoveku. Nespočetní despotickí vodcovia celé storo-